

ליל שבת קודש פרשת וירא ה'תשס"א

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ק"ו המדבר מפירוש הפסוק אשרי משכיל אל דל וגו', עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, כתיב (תהלים מ"א) אשרי משפיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', איתא 'דאין עניות אלא מן הדעת' (נדרים מא) ועל זה צריך רחמנות, פי אין רחמנות גדולה מזה בכללות ובפרטות, בכללות על איש שאין לו שכל בעבודת הבורא, וצריך הבעל שכל להשפילו ובפרטות על האיש עצמו, פי יש זמן שאין לו שכל, והוא נקרא קטנות המחין, וצריך לחזק את עצמו לבוא לגדלות המחין וכשבא לגדלות המחין, נמתקין פל הדינין וממשיך עליו חסדים ורחמים וזה מאמר חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות לג) 'גדולה דעה שנתנה בין שני אותיות', שנאמר: "פי אל דעות ה'" פרוש: פשיבוא לגדלות המחין, נתעורר עליו רחמים וחסדים משני אותיות 'אל', הוא חסד, על דרך (תהלים נ"ב) "חסד אל כל היום" 'וה', הוא רחמים, על דרך (שם קי"ט) "רחמיך רבים ה'", וזהו פרוש הפסוק אשרי משפיל אל דל, הינו פשהוא בקטנות המחין, ומשפיל עצמו לגדלות המחין, אזי ביום רעה ימלטהו ה', נמתקין פל הדינין ואם לא יכול בעצמו לבוא לגדלות המחין, עצה לזה, שישפיל אחרים, ועל-ידי-זה נתעורר גם אצלו, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה עיקר תכלית שלימות האדם שיזכה לבוא אל דעת שלם, היינו לדעת את ה', וכמו שכתוב (דברים ד' ל"ה) אתה הראת לדעת כי הוי"ה הוא האלקים אין עוד מלבדו, ועיקר הדעת הוא החיבור בין חסד לגבורה (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ד), היינו שלא יעשה חילוק ופירוד בין חסד לדין, רק ידע שכל מאורעותיו הם לטובתו, ויברך על הכל הטוב והמטיב, כמו שיהיה לעתיד לבא, שעל אותו זמן נאמר (זכריה י"ד ט) ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד, ויברכו על הכל הטוב והמטיב (פסחים ג), כי כולם ידעו איך שהכל טוב ואין שום רע כלל, וזהו הסימן שאדם כבר יודע ומכיר את השם יתברך באמת, כשהוא יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, ושרצונו יתברך הוא רק להיטיב לבריותיו, וזה נקרא גדלות המוחין, ואזי הוא העשיר הכי גדול, כי יודע שכל מה שיש לו, זה ממנו יתברך לבד, והוא שש ושמח בחלקו

תמיד, שזהו עיקר העשירות, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (אבות ד') איזהו עשיר? השמח בחלקו, ולכן אמרו חכמינו הקדושים (גדרים מ"א.) דדא ביה כולא ביה, דלא דא ביה מה ביה, מי שיש בו דעת, יש בו הכל, מי שאין בו דעת, מה יש בו, וכן אמרו (שם), דעת קנית מה חסרת, דעת חסרת מה קנית, כי הכל תלוי כפי הדעת, ומי שיש לו דעת יש לו הכל, ואז נמתקין ממנו כל הדינים, אבל כל זמן שלא הגיע לדעת הזאת, ונדמה לו שעדיין יש רע בעולם, זה נקרא קטנות המוחין, וזה בעצמו ממשיך עליו גבורות ודינים חס ושלום, כי מחמת שנדמה לו שיש רע בעולם, לכן הרע והדין מתגבר עליו ומתנקם בו, והוא עני ואביון מאד, כי נדמה לו שחסר לו הרבה, ואינו שמח בחלקו כלל, ולכן עיקר עבודת האדם להשכיל לעצמו תמיד מוחין חדשים של דעת ושכל, להכיר ולדעת את הקדוש ברוך הוא יותר ויותר, ועל ידי זה יהיה נמתקין מעליו כל הדינים, ויהיו נמשכים עליו חסדים ורחמים.

והנה רביז"ל נותן לנו כאן עצה נפלאה איך להשכיל לעצמו מוחין חדשים בכל עת, והוא על ידי שישכיל דעתו לאחרים, היינו שידבר עם אנשים דיבורי אמונה ויראת שמים, ויכניס בהם דעת אמיתי להכיר את השם יתברך, ואזי הדיבורים האלו חוזרים ונכנסים אל לבו, ומקבל מהם התחזקות עצומה, בבחינת דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ופירשו הצדיקים (עי' ספ"ה ק' "נועם אלימלך" פרשת תולדות) היינו אל הלב של עצמו, כי כשאדם מדבר עם בני אדם דיבורי אמונה ויראת שמים, ומחזק אותם לעבודת השם יתברך, הדיבורים מוכרחים לעשות רושם עליו בעצמו, כי איך יחזק אחרים באמונה כשאינו לו אמונה בעצמו? ואיך יחזק אחרים לשמחה כשאינו בשמחה בעצמו? ולכן כל מה שמרבה לדבר עם אחרים, הדיבורים חוזרים ונכנסים בלבו, והוא מתחזק על ידיהם בהתחזקות עצומה, וכן מובא בדברי רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קפ"ד) כשאחד מדבר עם חבירו ביראת שמים, נעשה אור ישר ואור חוזר, והוא מתעורר בעצמו עיין שם, וכן אומר רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' נ"ג) שמזה הטעם הצדיקים מיוגעים את עצמן, ורודפים אחר בני אדם לקרבם לעבודתו יתברך, אין זה כדי להרבות כבודם חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם, בבחינת 'ומתלמידי יותר מכולם' (מכות י'), כי יש שכליים פנימיים ושכליים מקיפים, מה שמושיג בפנימיות שכלו, נקראים פנימיים, ומה שעדיין אינו משיג בשלימות נקראים מקיפים, ושמדבר עם אחרים ומוציא פנימיות שכלו לאחרים, אזי הפנימיים שלו נכנסים אצל חבירו, והוא מקבל פנימיים חדשים מן המקיפים שלא השיג עדיין, וכן חוזר חלילה (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ז'), נמצא שכל מה שאדם מרבה לדבר עם אחרים, נגדל שכלו יותר ויותר עד שזוכה להגיע אל גדלות המוחין באמת, ולכן זהו העצה הכי טובה אל האדם איך להגדיל ולהרבות שכלו, לצאת ולדבר עם אחרים ולהכניס

בהם שכל ודעת אמיתי, ועל ידי זה יהיה נגדל אצלו הדעת והשכל, ויהיו הדינים נמתקין מעליו לגמרי.

וזהו פירוש הפסוק הנ"ל, אשרי משכיל אל דל, אשרי מי שמוסר נפשו להכניס שכל ודעת במי שהוא דל ועני ממנו, כי אז ביום רעה ימלטהו ה', היינו כשיגיע לו יום רעה, יום של קטנות המוחין, שנדמה לו שהיום רע ואין בו טוב, שזהו מחמת חסרון הדעת כנ"ל, אזי ימלטהו ה', כי על ידי שירבה לדבר עם אחרים, וישכיל להם דעת ושכל אמיתי, שבאמת אין שום רע כלל, על ידי זה יכנס הדעת הזה אצלו ביותר, ויזכה לדעת שלם ואמיתי, אשרי לו ואשרי חלקו.

והנה זהו עוצם מעלת מצות הכנסת אורחים, כי מלבד עוצם המצוה לתת אוכל גשמי אל האורח, ולהשביע גופו הרעב, ביותר יש מצוה לתת לו אוכל רוחני ולדבר עמו בשעת האוכל דיבורי אמונה ויראת שמים, ולהכניס בו דעת ושכל, כי כל נפש ישראלי רעבה וצמאה מאד להשם יתברך, בבחינת (תהלים ק"ו) רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף, והיא הולכת נע ונר לחפש איזה מקום שתוכל להתחזק ולהפיק רעבונה וצמאונה, ולכן כשבא איזה אורח אל בית האדם, מלבד ממה שרוצה לאכול בגשמיות, בודאי נפשו רוצה לאכול גם ברוחניות, וכשמדברים עמו דיבורי אמונה ויראת שמים, אזי מקיימים הכנסת אורחים בשלימות, ונוסף על מה שהחייט את נפש האורח, גם החייט את נפש עצמך, כי כשמדברים עם אחרים, הלא מקבלים מוחין חדשים כנ"ל, נמצא שהרווחת כפל כפליים, ואשרי מי שנוהר במצוה זאת תמיד.

וסיפר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל שמע פעם מרביז"ל את גודל מעלת מצות הכנסת אורחים, ולכן היה מוסר נפשו על מצוה זו מאד, והיה דרכו להתמהמה בבית הכנסת אחר התפילה, לראות מי נשאר שם בלי מקום לאכול, והוא היה מזמינו לביתו, כי על פי רוב כולם קפצו על האורחים הנכבדים, והעניים והאביונים נשארו לבסוף, ואותם היה מוהרנ"ת ז"ל מכניסם לביתו, פעם נשאר בבית הכנסת איזה ארחי פרחי שהיה הולך קרוע ובלוע, ויצא ממנו ריח רע, והיה חוטמו נוזל וכו' ומוהרנ"ת ז"ל הזמינו לביתו, אבל ר' יצחק בנו של מוהרנ"ת ז"ל, שהיה אז ילד קטן, לא רצה לשבת אצל השולחן, כי נגעל מן האורח, ומוהרנ"ת ז"ל הקפיד עליו מאד, ונתן לו סטירה, וכשבא אחר כך אל רביז"ל, והיה דרכו לספר אל רביז"ל כל מה שעבר עליו, סיפר לרביז"ל הסיפור הנ"ל, ענה ואמר לו רביז"ל, ראשון, רציתי באמת שיהיה לך אורחים הגונים שתוכל לדבר עמהם בעבודת השם, ושנית, וכי ילד

מכים?! ומדברי רביז"ל הבין מוהרנ"ת ז"ל, שעיקר חשיבות הכנסת אורחים להכנים אנשים כאלו לביתו שיוכל לדבר עמהם דברי תורה ויראת שמים, ואז כולם מרוויחים הרווחה גדולה הן ברוחניות והן בגשמיות.

וסיפר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא אחד מתלמידי רביז"ל אל רביז"ל, והפציר אותו מאד שרוצה לראות את אליהו הנביא, ולבסוף הבטיח לו רביז"ל על זה, והיה דרכו של האיש הזה להכנים אורחים לביתו ולתת להם ביד רחבה, אבל היה עושה עמהם תנאי שלא יפריעו לו בשעת הסעודה, כי היה מתמיד עצום, והיה לו שיעורים קבועים בשעת הסעודה, ולא רצה שהאורחים יבטלו אותו מקביעותו, פעם הגיע אליו איזה אורח על שבת, וצורתו היה נראה לו מאד שהוא בוודאי אורח נכבד, ובליל שבת קודש נכנס בו תשוקה לדבר עמו, אבל מרוב חשקו לגמור שיעוריו בשעת הסעודה, התיישב בדעתו, שלא לדבר עמו אז, רק מחר בבוקר בעת סעודת שחרית ידבר עמו, וכן היה בבוקר שחשק לבו מאד לדבר עמו, אבל דחה את זה, ואמר שבשעת סעודה שלישית כבר ידבר עמו, וכן היה בסעודה שלישית, אבל אז החליט בהחלטה ודאית, שבשעת מלוה מלכה ישים כל שיעוריו מן הצד וידבר עמו, אבל מיד אחר שבת האורח נעלם לגמרי, וכל מה שחיפש לא מצא שום זכר ממנו, וכשבא לפני רביז"ל וסיפר לו מה שאירע עמו, כדרך תלמידי רביז"ל שהיו מספרים לרביז"ל כל מה שקרה אצלם, ענה ואמר לו רביז"ל, "אם הית מדבר עם כל אורח, אזי היה לך זכות גם לדבר עם האורח הזה... ", ואז הבין שזה היה אליהו הנביא, ומחמת שלא היה מדבר עם האורחים שלו, לכן לא זכה לדבר עם אליהו הנביא, הרי רואים איך שעיקר המצוה של הכנסת אורחים הוא לדבר עמהם דיבורי תורה ויראת שמים, וליתן להם בין לחם גשמי ובין לחם רוחני, ואז מקיים מצוה זו בשלימות, אשרי הנזהר במצוה זו כראוי.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע את גודל מסירות נפשו של אברהם אבינו לקיים מצות הכנסת אורחים, שאפילו ביום שלישי למילתו, שהיה שרוי בצער וביסורין, אף על פי כן היה משתוקק להכנים אורחים, ולא היה יכול לקרר נפשו מזה, ואף על פי שבא הקדוש ברוך הוא לשאול בשלומו, והיה אברהם מדבר עם השכינה, אף על פי כן היה הכנסת אורחים יותר חשוב אצלו, ואמר אל הקדוש ברוך הוא, אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדיך ונו', ולמדו חכמינו הקדושים (שבת קכ"ו:) מכאן, גדול הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, ויש להבין למה היה חשוב אצל אברהם אבינו כל כך באותו העת מצות הכנסת אורחים? הרי מצד אחד

היה שרוי בצער גדול מאד, ומצד שני הרי היה גם מדבר עם השכינה, שאין מעלה יותר גבוה מזה, אם כן למה דייקא אז היה משתוקק ביותר לאורחים? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי הרי עיקר כוונת הצדיקים במה שמוגעים את עצמן, ורודפים אחר בני אדם לקרבם לעבודת השם יתברך, אין זה כדי להרבות כבודם, חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם, ועל ידי שלימות הדעת ניצולין מכל מיני צער ויסורין, כי עיקר הצער והיסורין הוא רק מחסרון הדעת (ליקוטי מוהרן חלק א' סי' ר"ג), ולכן דייקא על ידי שיכנים אורחים לביתו, ויגלה להם דעת אמיתי, וידבר עמהם מגילוי שכינתו יתברך, על ידי זה יהיה ניצול מן הצער והיסורין שלו, בבחינת אשרי משכיל אל דל - ביום רעה ימלטהו ה' כנ"ל, ולכן מצוה זו חשובה גם יותר מקבלת פני השכינה, כי הרי כל מה שמדברים עם אחרים הרי מקבלין דעת ושכל יותר גדול, ובזה תלוי עיקר קבלת פני השכינה, כי כל מה שנגדל דעת האדם, הרי משיג יותר בגלוי שכינת עוזו יתברך, נמצא שבזה שיכנים אורחים יקבל את השכינה בהשגה יותר גדולה וגבוהה, ולכן מובן מאד את עוצם מסירת נפשו של אברהם אבינו גם אז ביום שלישי למילתו להכניס אורחים בתוך ביתו, כי על ידי זה היה נמתק ממנו כל צערו ויסוריו, ויזכה לקבל פני השכינה באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל אחד ואחד צריך לדעת שיש לו הכח הזה לדבר עם אנשים דיבורי אמונה ויראת שמים, ולקרבם אל השם יתברך, כי בכח הצדיק האמת יכולים לקרב כל הבריות כולם אליו יתברך, עד שכולם יכירו את אמתת מציאותו יתברך, וישירו שירות ותשבחות אליו יתברך, ולכן מיד שאדם זוכה להתקרב אל הצדיק האמת, מוטל עליו חוב קדוש לגלות את טובו לאחרים, למען גם הם יהנו מאורו הגדול, וכמו שסיפר רביז"ל בספורי מעשיות (מעשה י"א מבן מלך ובן שפחה שנחלפו) שקיבל הבן מלך מאיש היער (שהוא הצדיק) כלי נפלא כזה, שאם שמים אותו על איזה בהמה או חיה, מיד הם מתחילים לשיר הניגון הנפלא עיין שם, ומקובל אצל אנשי שלומינו שהכלי הנפלא הוא ההתקרבות אל הצדיק, שמיד שמדברים עם אחרים מגדולת הצדיק, ומקרבין בני אדם אל אורו הגדול, אפילו שיהיה האדם כמו בהמה, שיש לה כח המדמה חזק מאד, והוא מלא דמוינות ובלבולים רבים (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ה), או שאין לו דעת, שאז הוא כמו חיה בדמות אדם (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ז'), גם הוא יתחיל לשיר הניגון הנפלא של שירות ותשבחות להשם יתברך, וגם הוא יכיר את אמתת מציאותו יתברך, והשם יתברך יזכינו להיות מקורבים אל צדיקים אמיתיים, ולגלות את אורם הגדול לכל העולם כולו, עדי נזכה לחזור בתשובה שלימה לפניו יתברך ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת וירא ה'תשס"א

בשבת קודש בבוקר היה בר מצוה בבית מדרשו של מוהרא"ש נ"י, ולא איסתייע אז מילתא לדרוש ברבים.

סעודה שלישית פרשת וירא ה'תשס"א

בסעודה שלישית סעודת רעווא דרעווין דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ע"ו המדבר מבטחון וכח הראות, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל מגלה סוד נפלא על הפסק הראשון של פרשת העקידה בפרשת השבוע, (בראשית כ"ב) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם, ואומר רביז"ל, איתא בתיקוני זוהר (תיקון ע') 'מסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא', הדא הוא דכתיב: "זרע אברהם אוהבי":

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו בתורה זו איך האדם יכול לזכות לזיכוך וטהרת המוחין, עד שיהיה מוחו צלול ומזוכך כמו כסף טהור, והוא על ידי מדת אברהם אבינו, שהוא מדת החסד, כי מסטרא דימינא, היינו ממדת החסד שהוא מצד ימין, משם בא מוחא חוורא ככספא, מוח לבן וטהור ככסף צרוף, כי גם הכסף כשמוציאין אותו מן האדמה הוא מלוכלך ומסובך עם כל מיני ליכלוך וסיגים, אבל כשמבשלים אותו ומצרפים אותו, אזי נשאר נקי וזך, וכן הוא במוח האדם, מקודם הוא מלא ליכלוך וסיגים, שהם כלליות המחשבות זרות ובלבולים העוברים על מוח האדם, וכשהולך במדת אברהם אבינו, מצד הימין והחסד, ומכוון את כח ראותו להסתכל תמיד אל השם יתברך, אזי לאט לאט נטהר מוחו, ונשאר זך וצלול ודבוק בהשם יתברך באמת.

ואומר רביז"ל, הנה, בהסתכלות יש אור הישר ואור החוור, דהתפשטות הראות, הוא אור הישר, ובהגיע לראות דבר שחפין, הוא אור החוור [כי עיקר כח

הראות, מחמת שכח הראות הולך ומתפשט ומכה בדבר הנראה, וחוזר הכח הראות, מחמת ההכאה, לעינים, ונצטייר הדבר בעינים, ואז העינים רואין את הדבר הנראה, נמצא שיש בכח הראות בחינת אור הישר ואור החוזר, כי כח התפשטות הראות מעיניו להדבר הנראה, זהו בחינת אור הישר, והכאת הראות בדבר הנראה, שעל-ידי-זה חוזר הדבר לעיניו ונצטייר בעיניו, שעל-ידי-זה עיקר הראיה כנ"ל, זהו בחינת אור החוזר, שחוזר ושב הראות לעיניו כנ"ל]: והשם יתברך ברוך הוא אף שאינו נתפס בשום מדה, אך כדי לשבר האוזן, נאמר בו גם כן (תהלים קל"ח): "כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק ידע", 'יראה', הוא בחינת אור הישר 'ממרחק ידע', הוא בחינת אור החוזר [כי עיקר הידיעה, לידע מה שרואה, הוא על-ידי בחינת אור החוזר, שהיא בחינת מה שחוזר הכח הראות לעיניו, ועל כן לפעמים האדם רואה איזה דבר בעיניו ממש, ואף-על-פי-כן אינו יודע מה הוא רואה, כגון כשמעבירין איזה דבר לפני עיניו במהירות גדול, וזה מחמת שלא היה פנאי שיחזור הכח הראות לעיניו, ויצויר הדבר בדעתו עד שידע אותו, נמצא שהידיעה, מה שיודע מה שהוא רואה, זה בחינת 'אור החוזר']:

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו כאן את סוד כוח הראות, איך בגשמיות עיני האדם רואים מה שלפניו, ומביאים את הדבר הנראה אל השכל, ואיך גם ברוחניות עיני השכל של האדם רואים את הקדוש ברוך הוא, וממשיכים עליו השגחה עליונה, כי כח הראות נעשה על ידי שהעין מוציא אור ישר, והאור הזה מכה בדבר הנראה, ומחזיר אור חוזר אל העינים, ואז הדבר נצטייר לפני עיניו, ומכין השכל מה שרואה, ולכן לפעמים, אף שדבר עבר לפני עיניו, אבל עבר במהירות כזאת, עד שלא היה זמן לאור חוזר להצטייר לפני שכלו, ואזי אינו יודע מה שראה, כי כח הראות מוכרח להיות כלול משניהם, מן אור ישר ואור חוזר, ובלעדם לא נקרא ראייה אמיתית כלל, וכן הוא ברוחניות, כפי שאדם מכוון את עיני שכלו להסתכל רק אל השם יתברך, כן חוזר ויורד אור חוזר ממנו יתברך אל האדם, והאדם מרגיש ורואה את השגחתו יתברך על כל פרט ופרט של ימי חייו.

וממשיך רביז"ל, ודע, שהסתכלות עושה כלי, דהינו גבול וזמן, כי מקודם ראותו הדבר, הוא בלא גבול, וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול, וזהו שאמרו חז"ל (יומא ע"ד): "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן", כי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו', מכאן שסומא אין לו שבע, כי מי שאינו רואה אין לו גבול כנ"ל, ומסקנא דגמרא, מאי קרא: "טוב מראה עינים מהלך נפש", כי בכח הראות, עושה הילוך

לנפשו, והוא הגבול: וזהו בחינת מעלת הכטחון, כי הכטחון הוא בחינת הסתכלות, שמסתכל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד, ובוטח בו, בבחינת (תהלים קמ"ה): "עיני כל אליך ישברו", כי על-ידי ההסתכלות בכטחון גם כן עושה כלי, דהינו גבול וזמן, כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אך שהיא בלא זמן, כי לפעמים דבר שצריך לו עכשיו, יבוא בשנים או שלש שנים, אך על-ידי הסתכלות בכטחון, עושה להשפעה גבול וזמן, שתבוא השפע בעת וזמן שהוא צריך, וזה פירוש הפסוק: "עיני כל אליך ישברו", על-ידי-זה, "נותן להם את אכלם בעתו" פירוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דהינו בחינות כטחון, בחינת: "עיני כל אליך ישברו", על-ידי-זה: "אתה נותן להם את אכלם בעתו" 'בעתו' דיקא, דהינו בעת וזמן שהוא צריך, כי הכטחון שהוא בחינת הסתכלות, עושה כלי וגבול וזמן כנ"ל:

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה כח הראות של האדם הוא אינו כח רוחני לבד, אלא היא גם כח חיוני ממש, שעושה כלי להדבר שרואה, היינו גבול וזמן, והדבר נשלם במהותו ממש, כי על ידי שרואה דבר בראייה יפה וברורה, ונשלם אצלו האור ישר והאור חוזר, על ידי זה הדבר נקנה בשכלו, ונחשב כאילו תפוס אצלו בגבול ובזמן ממש, ומחמת זה אמרו חכמינו הקדושים (יזמא ע"ד.) סומא אין לו שובע, כי אף על פי שהוא אוכל אותו מאכל של איש אחר, אבל מחמת שאינו רואה המאכל בעיניו, לכן אין המאכל נצטייר אצלו בגבול וזמן, ואינו נשבע ממנו, וכמו שהוא בגשמיות כן הוא ברוחניות, כשאדם יש לו ראייה יפה וברורה בכטחון להשם יתברך, בבחינת (תהלים קמ"ה) עיני כל אליך ישברו, שכל העין מכוון להסתכל אליו יתברך לבד, אזי עושה להשפע כלי של גבול וזמן, ויגיע לו השפע בעתו ובזמנו, בבחינת ואתה נותן להם את אכלם בעתו, כי על ידי שמסתכל באור ישר אל השם יתברך, אזי כביכול גם השם יתברך מסתכל עליו באור חוזר, ומגיע לו השפע מיד, כי השפע יורד תמיד מלמעלה, והשגחתו יתברך אינו נפסק מן העולם על אף רגע, אבל כל זמן שאין האדם מסתכל אל השם יתברך בראייה יפה וברורה, אזי אין לו הכלי במה לקבל את השפע, ומה שהוא צריך עכשיו יכול להגיע אליו בב' או בג' שנים, מה שאין כן כשאדם מכוון כל ראותו להסתכל רק אל השם יתברך, ויודע היטיב שכל השפע שלו תלוי אך ורק בידו יתברך לבד, אזי הסתכלות זאת עושה כלי ממש לקבל בתוכה את השפע, ואף פעם אינו חסר לו שום דבר כלל.

וממשיך רביז"ל, וזה בחינת מעלת התקרבות לצדיקים, כי יש בחינת (תהלים מ"ב) "צמאה נפשי", דהינו כמו מי שהוא צמא מאד, ששותה אפילו מים הרעים, כמו

כן גם בעבודת הבורא יתברך, יש בני אדם שהם תמיד בבחינת צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד, והם תמיד בבחינת צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השם יתברך, אך שהוא בלא זמן ושכל, כי לפעמים ביטולה של תורה היא קיומה' (מנחות צ"ט), כמה שכתוב (תהלים קי"ט): "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וזהו מעלת התדבקות בצדיקים, כי הם עושים גבול וזמן, לבל יהיה בבחינת צמאון: וזה פירוש הפסוק: "צמאה נפשי לאלקים לאל חי", זה בחינת צמאון כנ"ל, "מתי אבוא" ולא יהא בבחינת צמאון "ואראה פני אלקים", ואראה דיקא, דהיינו שאזכה שתהיה העבודה בבחינת ראייה, שאזי הוא בבחינת גבול וזמן כראוי כנ"ל, ואזי אינו בבחינת צמאון כנ"ל:

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו כאן, איך על ידי התקרבות לצדיקים האדם זוכה לכוון ראותו בהסתכלות יפה וברורה להשם יתברך, כי יש בחינת צמאון בעבודת השם יתברך, שהאדם צמא מאד לעבוד את השם יתברך, ומוכן לעשות הכל בעבורו יתברך, אבל אינו יודע בדיוק עם מה להתחיל, כי העבודה שלו היא בלי גבול ובלי צמצום, ואינו יודע מה הקדוש ברוך הוא דורש ממנו, ומחמת זה נדמה לו שצריך עבודות קשות וסיגופים שונים כדי להתקרב אליו יתברך, כגון לצום ולסגף את גופו משינה, ואינו מבין שזה בא מחסרון אמונה, (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' פ"ו), ומחמת שאין לו הסתכלות טובה וברורה אל השם יתברך, כי מי שיש לו אמונה ברורה ומזוככת בו יתברך, יודע היטיב שאפשר לעבדו יתברך בכל דבר ממש, ובתוך אכילתו ושתייתו והנהגת ביתו ומשאו ומתנו עם הבריות, יכול למצוא את השם יתברך בכל עת ורגע ממש, והנה אל ידיעה זאת זוכין על ידי התקרבות לצדיקים, כי הצדיקים עבדו ויגעו ימים ושנים לכוון את ראות עינם רק אל השם יתברך לבד, וממש שברו את עיניהם כדי לראות את השם יתברך לבד, בבחינת עיני כל אליך ישברו, לשון שבירה ממש, ששברו את עיניהם לא להסתכל על חיזו דהאי עלמא, רק לכוון ראותם אל השם יתברך לבד, ועל ידי זה קיבלו צמצום נפלא בגבול ובזמן, לדעת איך לעבוד השם יתברך בכל דבר, עד שגם עם אכילתם ושתייתם והנהגות ביתם, הם עובדים את השם יתברך תמיד, ואת לימוד זאת הם מוסרים לתלמידיהם ולמקורביהם, ולכן אשרי הזוכה להתקרב אל צדיקים אמיתיים שבדור, כי על ידי זה יהיה נשפע עליו ראייה יפה וברורה, ויזכה לעבוד את השם יתברך באמת, ולקבל כל השפעתו בעתו ובזמנו.

ואומר רביז"ל, על בן בכל יום ויום צריך התחדשות המוחין, כמה שכתוב (איכה ג): "חדשים לבקרים" וכו', וכמה שכתוב: "המחדש בטובו" וכו' [כי חידוש המות,

דהיינו שזוכה לשכל חדש, ושכלו הלך וגדול בכל פעם, זהו בחינת ראייה, כי ידיעת השכל הוא בחינת ראייה, שיודע ומבין הדבר על בוריו, כאילו רואה אותו בעיניו בראייה יפה, וכמו שכתוב (בראשית ג): "ותפקחנה עיני שניהם", ופירוש רש"י: 'על שם החכמה נאמר', ובכח הראות יש שתי בחינות, כי מי שכח הראות שלו יפה, יכול לראות מרחוק, ואין צריך להתקרב אל הדבר שצריך לראות, אבל מי שאין כח הראות שלו חזק, הוא צריך להתקרב להדבר שרוצה לראות, ולהסתכל בו יפה, כן בעבודת השם יתברך, יש מי שמוחו צח, ויכול להתפלל או ללמד בלי עיון, ויש מי שצריך להעלות במחשבתו מקודם שידבר, ואם ידבר מקודם שיעלה במחשבתו, יהיה הדיבור בלא מחשבה, והוא בחינת אחר הדברים, וזהו בחינת מוחין דקטנות, שהם בחינת דינים, ומי ששכלו צח הוא בגדלות המוחין, והוא בחינות רחמים וחסדים, כמאמר חכמינו זכרוננו לברכה (ברכות ל"ג): 'גדולה דיעה שניתנה בין שני שמות', שנאמר: "כי אל דעות ה'", ואל הוא חסד, כמו שכתוב (תהלים נ"ב): "חסד אל כל היום", וה' הוא רחמים, כמו שכתוב (שם קי"ט): "רחמיך רבים ה'", אך אי אפשר להתפלל בשכל צח, עד שישוב בתשובה שלמה על חטאיו, כמו שכתוב (דברים ל): "ומל' ה' את לבבך", ותרנומו: 'ויעדי ה' ית מפשרות לבך', ובאיזה תשובה נאמר, בתשובה מאהבה, שלא ישאר שום רושם כלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (יומא פ"ו): "שובו בנים שובבים ארפא משובתם", דקשה, שובבים משמע דמעיקרא בלא שום רושם, 'וארפא' משמע שישאר רושם, ומשני, כאן מאהבה כאן מיראה, כי מאהבה אין נשאר שום רושם, ויש לו שכל צח, ויכול להתפלל בלי עיון, ובכל יום יום יכול להתחדש מחו:

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה עיקר השלימות הוא שיזכה האדם לחדש את מוחו בכל יום תמיד מחדש ממש, ויהיה בעיניו כמו בריה חדשה, וכל הבריאה כולה יהיה בעיניו כבריאה חדשה, בבחינת (אכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך, שעל ידי חידוש האמונה, האדם נעשה בבוקר כמו בריה חדשה ממש, כי באמת כל הבריאה כולה נברא בכל יום מחדש, וכמו שאנחנו אומרים בתפילה, המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ולכן כפי הבריאה של אותו יום צריכין התחדשות המוחין, ולהכיר את השם יתברך מחדש ממש, וזה נעשה על ידי תיקון כח הראות הנ"ל, שכפי שאדם זוכה לכוון את הסתכלותו אך ורק להשם יתברך, כך זוכה בכל פעם לחידוש המוחין ולראות את גילוי אמתת מציאותו יתברך בכל יום מחדש, וזה נקרא גדלות המוחין, שיש לו מוח צח וזך, ותופס מיד בשכלו כל מה שמוציא מפיו, מה שאין כן קטנות המוחין נקראים "אחר הדברים", כי אחר שהוא מוציא הדברים מפיו

הוא צריך להתייגע ולהבין את מה שדיבר, ואיך זוכין לצאת מקטנות המוחין ולהגיע אל גדלות המוחין? זה על ידי תשובה מאהבה, שחוזר אליו יתברך מרוב אהבה, מחמת שיודע שהוא תלוי כולו בידו יתברך, ורק הוא יתברך לבד יכול לעזור, ובתשובה כזאת הוא נדבק בו יתברך, ונמחק כל רושם של חטא ועוון, וזוכה להכלל בו יתברך לגמרי, אשרי לו.

ומסיים רביז"ל ומכנים כל השגה הנ"ל בפסוק ראשון של פרשת העקידה, וזה פירוש הפסוק: ויהי אחר הדברים, פירוש, אדם שהוא תמיד בשוה, שאינו יכול לבוא להתחדשות המוחין, שהוא בקטנות המוחין, שהוא בחינת אלקים, דינין, שזהו בחינת אחר הדברים כנ"ל, והאלקים נסה, היינו לנסות ולהרים את בחינת המוחין דקטנות, שהם בחינת אלקים, זה זוכין, על-ידי בחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, כי על-ידי תשובה מאהבה, זוכין למוחין דגדלות, שהם בחינת חסדים ורחמים כנ"ל, וזהו והאלקים נסה - את אברהם, שעל-ידי בחינת אברהם, מנסין ומרימין את המוחין דקטנות, שהם בחינת אלקים, וזוכין למוחין דגדלות כנ"ל: וזה פירוש הזוהר הקדוש: 'מספרא דימינא מוחא חוורא', פירוש: ממדת אהבה נעשה שכלו צח ככסף, הדא הוא דכתיב: "זרע אברהם אהבי", כי המוח נקרא 'זרע אברהם אהבי', שהיא מדת אהבה, שממדה זאת בא לשכל צח כנ"ל, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה הזכות של עקידת יצחק היא ירושה לעם ישראל לכל הדורות, שבכל עת מצוא אנחנו מזכירים את עוצם הזכות של העקידה, שהיה יצחק מוכן להשחט על גבי המזבח למען קדושת שמו יתברך, וכן היה אברהם אבינו מוכן להקריב את בנו למען קדושת שמו יתברך, וזכות זה נשארה לעם ישראל לכל הדורות, ובה אנחנו זוכין בדין בראש השנה, כשדנין את כל העולם, וכמו שאומרים אז בתפילה, ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור וכו', וכן בתקיעת שופר אנחנו מזכירין לפניו יתברך את זכות אילו של יצחק, ודייקא יצחק אבינו יפדה את נשמות ישראל מן הגלות, כי יאמר אליו יתברך, פלגי עלי ופלגי עלך וכו' (שבת פ"ט:), נמצא שפרשת העקידה היא היסוד של קדושת ישראל, ולכן מגלה לנו רביז"ל כאן, שבפסוק הראשון מונח היסוד של קדושת ישראל, שכן אדם שתמיד בשוה, ואינו יכול לבא להתחדשות המוחין, כי הוא בבחינת "ויהי אחר הדברים האלה", שהוא בקטנות המוחין כנ"ל, אזי עיקר העצה לנסות ולהרים את המוחין, שהוא בחינת "והאלקים נסה", היינו לנסות ולהרים מדת הדין וקטנות המוחין, הוא על ידי "את אברהם" היינו חסדים ורחמים כנ"ל, כי מרוב אהבתו וכיסופו להשם יתברך, שהוא

מכוון את ראות עיניו להסתכל רק אליו יתברך, על ידי זה ממתיק מעל עצמו כל הדינים, וממשיך עליו מוחין חדשים בכל עת, וזוכה להתדבק בו יתברך באמת.

והנה זה כלל גדול בדינו, כשרביז"ל מפרש איזה פסוק בפרשה, כל הפרשה כולה מתפרש על פי הקדמה זו של רביז"ל, נמצא שמכל פרשת העקידה יוצא השגה הנ"ל של הסתכלות אל השם יתברך בראייה יפה וברורה, כי בוודאי אב שהולך לשחוט את בנו למענו יתברך, וכן בן שמוכן להשחט למענו יתברך, זהו על ידי שמכוונים כל ראות עיניהם להסתכל רק אליו יתברך לבד, שזהו בחינת "ביום השלישי וישא אברהם את עיניו" שהרים והגביה את עיניו להסתכל רק אליו יתברך לבד, "וירא את המקום מרחוק", היינו ראייה יפה וברורה, שיכול לראות מרחוק, ואין צריך להתקרב אל הדבר שצריך לראות, כמוזכר בדברי רביז"ל הנ"ל, וכן כששאל אותו יצחק, "ואיה השה לעולה" אמר לו אברהם אביו, אלהים "יראה" לו השה לעולה בני, שהעיקר שאנחנו נבטל עצמינו לראות את השם יתברך לבד, ונבטל עצמינו לגמרי אליו יתברך, וכן בקביעות השם למקום נאמר, ויקרא שם המקום ההוא הוי"ה "יראה", אשר יאמר היום בהר הוי"ה "יראה", יראה ויראה, בחינת אור ישר ואור חוזר, שכפי שזוכה להסתכל רק אליו יתברך לבד, כן השם יתברך מסתכל עלינו, כי הרי המקום הקדוש ההוא היה הר המוריה, ששם נבנה בית המקדש, ולשם היו עולין לראות ולקבל פני השכינה, ועל עלייה לרגל נאמר (דברים מ"ז) יראה כל זכורך, ודרשו חכמינו הקדושים (תנינה ד:): כדרך שבא לראות כך בא לראות, היינו ענין אור ישר ואור חוזר הנ"ל, שכפי שאדם מצמצם את ראות עיניו להסתכל רק אליו יתברך, כן נמשך עליו אור השכינה הקדושה וזוכה להכלל בו יתברך לגמרי, והשם יתברך יזכינו להגיע אל מדת האמונה והבטחון באמת, ולהסתכל רק אליו יתברך לבד תמיד, עדי נזכה לשוב בתשובה שלימה ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

